

Νίκος Αμανίτης «Έρευνά σαν ιστορικός, εκφράζεται σαν λογοτέχνης»

Μεικτό και νόμιμο είδος μυθιστορίας, όπου η έρευνα του συγγραφέα συμπληρώνει τα κενά στη ζωή του Νίκου Μπαλόγιαννη, του «άγνωστου» ζωγράφου του Μатарόα, με μια μέθοδο που θυμίζει την αμερικανική Νέα Δημοσιογραφία

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

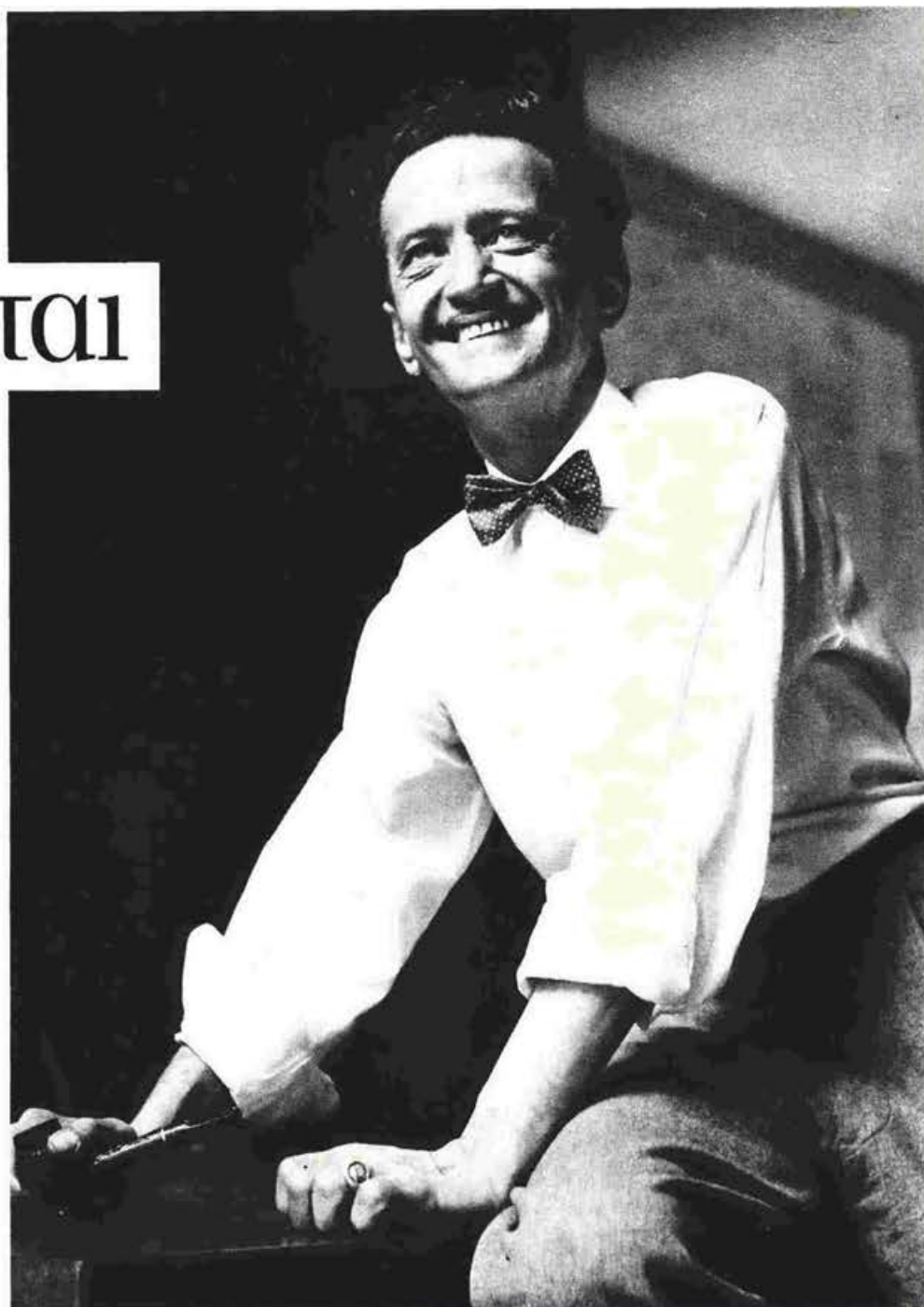
Αν και θα μπορούσε κάποιος να το χαρακτηρίσει μυθιστόρημα, «Ο αγνοούμενος του Μатарόα» είναι πολύ περισσότερο απ' αυτό. Είναι μία ανάμειξη ημερολογίου και επιστολών του ζωγράφου Νίκου Μπαλόγιαννη, άγνωστου στην Ελλάδα και περισσότερο γνωστού στην Αμερική (όπου μετανάστευσε, ευτύχησε και σταδιοδρόμησε ως εικαστικός, με ιδιότυπες μεταλλικές κατασκευές), και της εξαντλητικής έρευνας του Αμανίτη γύρω από τα κείμενα του Μπαλόγιαννη και την εποχή τους ή, καλύτερα, των εποχών που αυτές και η μετέπειτα βιογραφία του ζωγράφου καλύπτουν.

Με λίγα λόγια: ο Νίκος Μπαλόγιαννης, σπουδαστής της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών φεύγει, με υποτροφία για την Ecole des Beaux Arts στο Παρίσι το 1939, λίγο προτού ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Εκεί γνωρίζει και ερωτεύεται μια συμμαθήτριά του στη σχολή και ζει μαζί της μερικές ευτυχισμένες εβδομάδες έρωτα και μποέμικης ζωής, γνωρίζει την οικογένειά της όταν φιλοξενείται στο πατρικό της σπίτι στη Νότιο Γαλλία και σχεδιάζει μαζί της ένα ευτυχισμένο μέλλον.

Όλα τελειώνουν όταν καλείται για «εγκύμναση» στον ελληνικό στρατό. Επιστρέφει στην Ελλάδα βέβαιος πως το διάλειμμα θα είναι σύντομο και σύντομα θα ξαναγυρίσει στην αγαπημένη του και στην υπέροχη ζωή που έχει ζήσει μαζί της ως τότε, αλλά ξεσπά ο πόλεμος. Ο Μπαλόγιαννης επιστρατεύεται, πολεμά στο μέτωπο, τραυματίζεται και παραμένει παγιδευμένος στην Αθήνα σε όλο το διάστημα της Κατοχής και του «πρώτου γύρου» του Εμφυλίου. Στο διάστημα της Κατοχής εντάσσεται στο ΕΑΜ και συμμετέχει στην Αντίσταση και παράλληλα αλληλογραφεί με τη γαλλίδα ερωμένη του για λίγο, στην αρχή. Σύντομα εκείνη παύει να του γράφει, η μητέρα της τον πληροφορεί πως η αγαπημένη του έχει παντρευτεί και είναι μητέρα, εκείνος όμως συνεχίζει να της στέλνει γράμματα μέσω του Ερυθρού Σταυρού. Δεν πιστεύει

πως τον έχει ξεχάσει, πείθει τον εαυτό του πως όταν όλα τα δύσκολα περάσουν, μπορεί να την ξαναβρεί στη Γαλλία και να ξαναζήσει μαζί της την ευτυχία του έρωτά τους. Τα περισσότερα από τα γράμμάτα του όμως δεν ταχυδρομούνται. Συγκεντρώνονται και συγκολλούνται μεταξύ τους, ανάμεικτα με ημερολογιακές σημειώσεις του σε ύφος επιστολών που απευθύνονται σ' εκείνην. Σιγά σιγά σχηματίζεται ένα ρολό συνολικού μήκους 27 μέτρων, το οποίο τον συνοδεύει όταν το 1945 μεταναστεύει μέσω Γαλλίας στην Αμερική. Το 1945 επιβιβάζεται στο Μатарόα μαζί με ένα πλήθος περισσότερων ή λιγότερο γνωστών προσώπων (Καστοριάδη, Αξελού, Μιρίκας Κρανάκη, Σβορώνου, Κουλεντιανού, Κριαρά και αμέτρητων άλλων).

Όλα ξεκινούν από έναν ανυπόγραφο πίνακά του στο πατρικό σπίτι του Αμανίτη. Είναι η σπίθα που πυροδοτεί ένα συναρπαστικό βιβλίο που αποτελείται από τις επιστολές του Μπαλόγιαννη στη γαλλίδα αγαπημένη του, τη μυστηριώδη «Μουν», που ενώ αγνοούμε τελείως την ταυτότητά της και ψάχνουμε – μαζί με τον συγγραφέα – να βρούμε τα ίχνη της και να την εντοπίσουμε, τη γνωρίζουμε μες από τις επιστολές του Μπαλόγιαννη και την ερωτεύομαστε μαζί του, και τη συναρπαστική ανασύνθεση της εποχής του Μεσοπολέμου σε Αθήνα και Παρίσι, του αλβανικού μετώπου του 1940, της κατοχικής και μετακατοχικής, εμφυλιακής, Αθήνας από τον Αμανίτη που συνεπαρμένος από τον έρωτα του ζωγράφου για αυτή τη Μουν και τα σπαρακτικά, ανεπίδοτα, γράμματα προς εκείνη, αλλά και από το μυστήριο της προέλευσης του συγκεκριμένου πίνακα στο πατρικό του, θέλησε να ανασυστήσει αυτές

Ο Νίκος Μπαλόγιαννης (Nikos Bel-Jon, 1911-1966) στη Νέα Υόρκη

Το νεοζηλανδικό πλοίο Mataroa, το οποίο έγινε γνωστό, μεταξύ άλλων, για δύο ταξίδια που πραγματοποίησε το 1945, το ένα μεταφέροντας Εβραίους προς την Παλαιστίνη, το άλλο έλληνες καλλιτέχνες και επιστήμονες με προορισμό τη Γαλλία

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο
Ημερομηνία: Σάββατο, 13-12-2025
Σελίδα: 4,5 (2 από 2)
Μέγεθος: 1024 cm²
Μέση κυκλοφορία: 32140
Επικοινωνία εντύπου: 210 7547000
Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

: ΒΙΒΛΙΟΔΡΟΜΙΟ

τις χαμένες εποχές και να ζήσει και ο ίδιος μαζί μας το μυθιστόρημα αυτού του έρωτα και της περιπετειώδους βιογραφίας του άγνωστου συνεπιβάτη τόσων σημαντικών ανθρώπων στο Μатарόα.

Οι επιστολές/ημερολόγιο του Μπαλόγιαννη είναι γραμμένες σε «στοιχειώδη» γαλλικά και τη μετάφρασή τους έχει αναλάβει η έμπειρη Ρούλα Γεωργακοπούλου. Ο Αμανίτης όμως παρεμβαίνει συνεχώς στο κείμενό τους, με διαφωτιστικές και εξαντλητικές παρατηρήσεις και συμπληρώσεις, καθώς συχνά οι ημερομηνίες δεν αντιστοιχούν απόλυτα στα γεγονότα που περιγράφονται εκεί. Το πράγμα καταλήγει σε ένα πληρέστατο και συναρπαστικό χρονικό της κατοικικής και μετακατοικικής Αθήνας.

Τα επόμενα τρία τμήματα του βιβλίου, που καλύπτουν άλλωστε και το μεγαλύτερο μέρος του, αφορούν την Αθήνα και το Παρίσι του Μεσοπολέμου, την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και τους καθηγητές της, τους συμμαθητές του Μπαλόγιαννη, την καθημερινή ζωή της πόλης πριν τον πόλεμο και κατόπι της Γαλλίας, του Παρισιού, του έρωτα του Μπαλόγιαννη και της Μουν και τη μετανάστευση μέσω Γαλλίας στην Αμερική.

Το πώς πήρε φωτιά η φαντασία του Αμανίτη είναι ένα από αυτά τα πράγματα που κάνουν τόσο συναρπαστική τη γέννηση των λογοτεχνημάτων. Γιατί αυτό το βιβλίο που

βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα, αποκτά μέσω της έρευνας και της αναπαράστασης της πραγματικότητας αξία καθαρά λογοτεχνική. Ο συγγραφέας ερευνά σαν ιστορικός (και η εκτενέστατη βιβλιογραφία του τέλους μαρτυρά την επιμέλεια αλλά και το πάθος του για την ιστορία αυτή), εκφράζεται όμως σαν λογοτέχνης. Και η ανεπιτήδευτη γλώσσα του προσδίδει στο βιβλίο την αύρα της ιδίας της ζωής των ηρώων του, οδηγώντας την κατευθείαν στην καρδιά του

Νίκος Αμανίτης
Ο ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΤΑΡΟΑ

Εκδ. Μεταίχμιο 2025,
σελ. 672
Τιμή 20 ευρώ

αναγνώστη που βυθίζεται στην ιστορία και ζει, ταυτισμένος με τον Μπαλόγιαννη, που ξαφνικά καταλαβαίνεις πως έχει γίνει οικείος, φίλος, συγγενής σου, τον έρωτα, τις αγωνίες, τις ελπίδες και τις απογοητεύσεις που τον οδηγούν μακριά από τη Μουν, μακριά από την Ελλάδα – ακόμα και μακριά από την ίδια τη ζωγραφική, αφού την εγκαταλείπει χάριν των μεταλλικών κατασκευών που του χαρίζουν στη νέα του πατρίδα κάποια φήμη.

Είναι μεγάλος πειρασμός να αναφερθεί κανείς στα μυστικά που κρύβονται μες σε αυτό το βιβλίο, μυστικά που δεν αφορούν μόνο τους ήρωές του αλλά και τη σχέση του συγγραφέα μαζί τους, αλλά και αυτή που ο ίδιος ανέπτυξε μέσα στην ακαταμάχητη επιθυμία του να αναβιώσει την ιστορία τους. Δεν θα το κάνω. Αλλά πρέπει να διαβεβαιώσω από εδώ όποιον με διαβάξει πως «Ο αγνοούμενος του Μатарόα» συνδυάζει μέσα στις σελίδες του αστυνομικό μυστήριο, χρονικό, μελέτη, μαρτυρία και μυθοπλασία σε αρμονική συνύπαρξη καθώς το ένα βοηθά και εντείνει το άλλο. Σπάνια θα διαβάσει κάποιος κείμενο τόσο εθιστικό, τόσο συναρπαστικό και τόσο τέλεια συγκροτημένο.

Ο Αλέξης Πανσέληνος είναι συγγραφέας

